

ජෛව මංකොල්ලය සහ

ශ්‍රී ලංකාවේ නෛතික ක්‍රියාවලිය

නීතිවේදී ජගත් ගුණවර්ධන

ප්‍රවේණිමය (ජානමය) ද්‍රව්‍ය ඇතුළු ජෛව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය සඳහා ද බුද්ධිමය දේපළ අයිතිවාසිකම් යොමු කිරීම, පසුගිය දශක තුනක කාලය තුළදීම ශ්‍රී ලංකාව මුහුණ දී සිටි ගැටළුවකි. එය බොහෝ විට ජෛව මංකොල්ලය ලෙස හැඳින්වෙන අතර සෑම විටම නූතන ජෛව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය අපනයනය සමඟ සම්බන්ධව පවතියි. ජෛව මංකොල්ලයේ දී සිදුවන්නේ එක් රටක ජෛව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ අනන්‍ය තනි අයිතිය වෙනත් රටවල පුද්ගලයන්ට, ආයතනවලට හෝ සමාගම්වලට හිමි වීම හේතු කොට එම ද්‍රව්‍යයන්හි ප්‍රභවය පැවති රටට ඒවා භාවිතයේදී සීමාකිරීම් හා බාධාකිරීම් හෝ අයිතිය අහිමිවීම් වලට මුහුණ දීමට සිදුවන තත්වයයි. මෙම අයිතිවාසිකම් ආක්‍රමණය හේතුවෙන් අදාළ ද්‍රව්‍ය සහ ඒ යොදා කෙරෙන නිෂ්පාදන භාවිතය වැළැක්වීම, සීමා කිරීම හෝ නිරෝධනය (බාධා) කිරීමක් ඇති වෙයි. මෙහිදී භෞතික වශයෙන් ජෛව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය අහිමි වීමක් පිළිබඳ ප්‍රශ්නයක් පැන නොනැගුණද හිමිකම් අහිමි වීමක් සිදුවෙයි.

වෙනත් ආකාරයන්හි මංකොල්ල කෑම් වලදී මෙන්ම ජෛව මංකොල්ලයේදී ද බලය පාවිච්චි කිරීම සිදුවෙන නමුත්, මෙහිදී බලය යෙදීම සිදුවනුයේ බුද්ධිමය දේපළ නීති ඔස්සේය.

ජෛව මංකොල්ලය සඳහා බහුලව භාවිත කරන බුද්ධිමය දේපළ මෙවලම් වන්නේ ජෛව විද්‍යාත්මක බලපත්‍රයයි. ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය ඇතුළු රටවල් කිහිපයක් ශාක ප්‍රභේද සුරක්ෂණ අයිතිය ලෙස හැඳින්වෙන ශාක අභිජනනකරුවන්ගේ අයිතිය ද අවස්ථා කිහිපයක දී පමණක් මේ සඳහා යොදා ගැනේ. ජෛව මංකොල්ලය (බයෝ පයිරසි) යන පදය සැකසීම සඳහා මුල් වූ සංසිද්ධිය ද සිහිපත් කිරීම සුදුසුය. ඇමරිකා එක්සත් ජනපද වැසියෙකු ශාක ප්‍රභේද අයිතිය පිළිබඳ නීතිය උපයෝගී කරගෙන පේරු රටට දේශීය වූ වර්ෂ කපු ප්‍රභේද දෙකක් සඳහා ශාක ප්‍රභේද සුරක්ෂණ අයිතිය තහවුරු කරන සහතික දෙකක් ලබා ගත්තේය. මහජන කටයුතු පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන කැනඩාවේ 'රාෆි' (RAFI) නම් සංවිධානය 1993 දී මෙම සිද්ධිය ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලැබුයේ "බයෝ-පයිරසි" හෙවත් "ජෛව මංකොල්ලයක්" ලෙස එය හඳුන්වා දෙමිනි. එවකට පටන් මෙම පදය ජනප්‍රිය වූවා පමණක් නොව බහුල ලෙස භාවිතයට ද ගැනුණි.

ශ්‍රී ලංකාවේ බුද්ධිමය දේපළ අයිතිය හිමිකරු නීතිය වන්නේ

වර්ෂ 2003 අංක 36 දරණ බුද්ධිමය දේපළ පනතය. කෙසේ වෙතත් මෙම පනතින් ශාක අභිජනන කරුවන්ගේ අයිතීන් ආවරණය නොවෙයි. ශාක අභිජනන කරුවන්ගේ අයිතීන් හිමිකරන පනතක් තවමත් ශ්‍රී ලංකාවේ සම්මතව නැති හෙයින් මෙහිදී පවතින්නේ ජෛව විද්‍යාත්මක බලපත්‍ර ක්‍රමය හරහා ක්‍රියාකිරීම පමණය. අදාළ පනතෙහි 63 වන වගන්තිය අනුව නව නිපැයුමකට හෝ නිර්මාණයකට හෝ ජෛව විද්‍යාත්මක බලපත්‍රයක් ලබාගත හැකි වන්නේ එය අළුත්, නිර්මාණශීලී පියවරක් අන්තර්ගත වූ සහ කර්මාන්තමය වශයෙන් යොදාගත හැකි වූවක් වුවහොත් පමණය. නව නිපැයුම හෝ නිර්මාණය හෝ යන පදය මෙහි නිර්වචනය කර ඇත්තේ (62 (1) වගන්තිය) තාක්ෂණික ක්ෂේත්‍රයේ කිසියම් නිශ්චිත ගැටළුවක් සඳහා ක්‍රියාත්මක කිරීමට ඉඩ සලසන, නිර්මාණකරුවෙකු තුළ පහළ වූ අදහසක් ලෙසය. 62 (2) වගන්තියට අනුව නව නිපැයුමක් හෝ එහි ආශ්‍රිතයක් කිසියම් නිෂ්පාදනයක හෝ ක්‍රියාවලියකට සම්බන්ධ වූවක් විය හැකිය.

ජෛව විද්‍යාත්මක බලපත්‍රයක් සඳහා සුදුසුකම් ලැබීමට නම් නිර්මාණයක් (නව නිපැයුමක්) පහත දැක්වෙන උපමාන 3 සම්පූර්ණ කළ යුතුය.

- 1. එය අළුත් එකක් විය යුතුය - අළුත් කම (නවීනකම)

අළුත් යන්න නිර්වචනය කිරීමේ ක්‍රමයක් නොමැති නිසා පහත 'නව' යන්න නිර්වචනය කරනුයේ 'අළුත් නොවන දේ' නිර්වචනය කිරීම තුළිනි.

ඒ අනුව 64 (1) වගන්තියෙහි මෙසේ සඳහන් වෙයි. නව නිර්මාණයක් අළුත් නැතිනම් නව වීමට නම් එය 'පූර්ව ශිල්පයක්' මගින් අපේක්ෂා නොකළක් විය යුතුය. 'පූර්ව ශිල්පය' යන පදයද 64 (2) වගන්තිය මගින් පහත දැක්වෙන පරිදි නිර්වචනය කර ඇත.

- (අ) ගොනු කිරීමට පළමුව හෝ උචිත අවස්ථාවකදී නව නිර්මාණය පිළිබඳ හිමිකම ඉල්ලා ජෛව විද්‍යාත්මක බලපත්‍රය ඉල්ලීම සිදු කරන ප්‍රමුඛතා දිනයට පෙර ලෝකයේ කවර තැනකදී වුව ලිඛිත ප්‍රකාශනයක් හෝ වාචික හෙළිදරව් කිරීමක් හෝ වෙනත් ආකාරයක භාවිතයක් මගින් හෝ ජනතාවට සියල්ල හෙළිදරව් කිරීමක් සිදුව තිබීම.

ඡේව මංකොල්ලය සහ ශ්‍රී ලංකාවේ නෛතික ක්‍රියාවලිය

එසේ වුවද මෙයට ව්‍යතිරේකයන් දෙකකි. ඒවා නම්,

i මෙම හෙළිදරව් කිරීම සිදු වූයේ අයදුම්පත්‍රය ඉදිරිපත් කළ දිනයට වසර 6ක් ඇතුළත නම් සහ එය හිමිකම් දක්වන ඉල්ලුම්කරු හෝ පූර්ව ගාමිකයා හෝ විසින් සිදු කළ ක්‍රියාකාරකම් හී ප්‍රතිඵලයක් ලෙස නම්

ii මෙම හෙළිදරව් කිරීම සිදු වූයේ අයදුම්පත්‍රය ඉදිරිපත් කළ දිනයට පෙර මාස 6ක කාලයක් ඇතුළත නම් එය හිමිකම් ඉල්ලුම්කරුගේ හෝ පූර්ව ගාමිකයාගේ හෝ අයිතිවාසිකම් අපයෝජනය කිරීමේ පලවිපාකයක් වශයෙන් නම්.

(ආ) ශ්‍රී ලංකාවේදී ඉදිරිපත් කරන ලද ජේටන්ට් බලපත්‍රයක් අන්තර්ගතයට පෙර ගොනු දිනයක් තිබීම හෝ නිසි තැනදී පෙර ප්‍රමුඛතා දිනයක් සහිත වීම

(2) නිර්මාණාත්මක පියවර/ ප්‍රකටව නොපැවතීම

65 වන වගන්තියෙහි මෙය නිර්වචනය කර තිබේ. එහි දැක්වෙනුයේ නිර්මාණයට අදාළ ජේටන්ට් අයදුම්පත්‍රය ඉදිරිපත් කිරීමට පෙර නිර්මාණාත්මක පියවරක් සම්බන්ධ බව සැලකිය යුතු අතර සාමාන්‍ය නිපුණතාවයන් සහිත පුද්ගලයෙකු හට මෙම පියවර පැහැදිලි ප්‍රකටව නොපෙනිය යුතු බවය.

(3) කර්මාන්තමය යෙදවුම/ ප්‍රයෝජනවත් බව

66 වන වගන්තියෙහි නිර්වචනය කර ඇති මෙමගින් දැක්වෙනුයේ නව නිපැයුමක් කර්මාන්තමය වශයෙන් යොදා ගත හැකි බව සැලකෙනුයේ කිසියම් ආකාරයක කර්මාන්තයක් මගින් එය තැනීමට හෝ භාවිත කිරීමට හැකිවීම මතය.

කෙසේ වෙතත්, මෙම උපමාන තුනට අනුකූල වූ පමණින්ම කිසියම් නිපැයුමකට ජේටන්ට් බලපත්‍රයක් හිමි නොවීමට ඉඩ තිබේ. එය එසේ වන්නේ 62 (3) වගන්තියෙහි දක්වා ඇති ව්‍යවර්තනයන් අතරින් එක් ව්‍යවර්තනයක් යටතේ පැහැදිලි ලෙසම ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත්නම්ය.

ඒ ව්‍යවර්තනයන් අතරින් කිහිපයක් නම්

- i ශාක
- ii සතුන්
- iii පරිජානමය ක්‍ෂුද්‍රජීවීන් හැර ක්‍ෂුද්‍ර ජීවීන්
- iv ශාක සහ සතුන් නිෂ්පාදනය සඳහා වන අත්‍යවශ්‍ය ඡේව විද්‍යාත්මක ක්‍රියාවලි
- v ශල්‍ය හෝ විකිත්සිය හෝ ලෙස මිනිස් හෝ සත්ව

හෝ සිරුරු වලට ප්‍රතිකාර වශයෙන් වන ක්‍රම මිනිස් හෝ සත්ව හෝ සිරුරු සඳහා භාවිත කරන රෝග විනිශ්චයමය ක්‍රම

මෙම සීමාකිරීම්වලට අතිරේක වශයෙන් 62 (3) වගන්තියට අනුව ඕනෑම නව නිපැයුමකට ජේටන්ට් බලපත්‍රයක් ලබා දීම පහත දැක්වෙන හේතුව මත ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට පුළුවන. ශ්‍රී ලංකාව තුළ මෙම නව නිෂ්පාදනය වාණිජ ලෙස උපයෝජනය කිරීම මගින් මිනිස්, සත්ව හෝ ශාක ජීවිත හෝ සෞඛ්‍ය සුරක්‍ෂිත කිරීම හෝ පරිසරයට සිදුවිය හැකි බරපතළ අගතීන් පදනම් වීම හෝ ඇතුළු මහජන විනය සහ සඳාචාරත්වය සුරක්‍ෂිත කිරීම සඳහා වන අවශ්‍යතාවය. මහජන විනය යන්නෙහි ඉංග්‍රීසි වචනය වන පබ්ලික් ඕර්ඩර් (Public Order) යන පදය බිඳී විත් ඇත්තේ ඕර්ඩේ පබ්ලික් (Ordre Public) යන ප්‍රංශ වචනයෙනි. එහි අදහස නම් "සමාජයේ යහ පැවැත්ම" යන්නය. 62 (3) (7) වගන්තියේ විධිවිධාන අනුව නව නිපැයුමේ

ගුණ සහ අගුණ අධ්‍යයනය කළ යුතුය.

පනතෙහි ව්‍යවර්තන දක්වන ලැයිස්තුව අනුව පෙනී යන්නේ ජේටන්ට් බලපත්‍රයක් ලද හැකි එකම ජීවී වර්ගය වන්නේ පරිජානමය ක්‍ෂුද්‍ර ජීවීන් පමණක් බවය. මෙහිදී "පරිජානමය ක්‍ෂුද්‍ර ජීවීන්" යන්න අර්ථකථනය කළ යුත්තේ මෙම පනතෙහි 212 වන වගන්තියේ පරිජානමය යන වචනයට අර්ථ දක්වා ඇති ආකාරය අනුව යමිනි. ඒ අනුව "පරිජානමය ක්‍ෂුද්‍ර ජීවියෙකු යනු, ස්වභාවික වාතාවරණයක් තුළ විශේෂයකට සාමාන්‍යයෙන් අත්කරගත නොහැකි එහෙත් එහි ජානමය සංයුතියට මානව මැදිහත්වීමක් මගින් එක් කළ ගති ලක්‍ෂණයක් ප්‍රකාශ කරන ක්‍ෂුද්‍ර ජීවීන්ය. "ඡේව රසායනික සංයෝග සහ ජානමය (ප්‍රවේණිමය) ද්‍රව්‍ය ඇතුළු ඡේව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය සඳහා ජේටන්ට් කළ නොහැක්කේ ඒවා සොයාගැනීම් මිස නිපැයුම් නොවන නිසාය. එසේ වුවත්, දැක්වූ උපමාන 3 සතුකරගත හැකි නම් තනනු ලැබූ නව්‍ය ජානයක් සඳහා ජේටන්ට් ලබාගැනීමට පුළුවන. ජේටන්ට් ලබා ගැනීම මගින් ඡේව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය කවර හෝ අපයෝජනයකට ලක් කිරීම සාර්ථක ලෙස වැළැක්වීමට ශ්‍රී ලංකාවේ බුද්ධිමය දේපළ අයිතීන් පද්ධතියට හැකියාව ඇත.

එසේ නමුත්, ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය ඇතුළු සමහර රටවල සොයාගැනීමකට, නිපැයුමක් ලෙස සුදුසුකම් ලැබ එමගින් ජේටන්ටි ලබා ගැනීමට අවස්ථාව තිබේ. එහෙයින්, අනුමැතියකින් තොරව සිදුවන සියළු ජෛව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය අපනයනය වැළැක්වීම වැදගත්ය. එසේම ක්‍රියාවලි

බලයක් සහිත බවය. ඒ අනුව රේගු ආඥා පනතේ විධිවිධාන ද මෙහිදී බලපානු ලබයි.

ශාක සුරක්‍ෂණය ප්‍රධාන වශයෙන්ම සිදු වන්නේ 42 වන වගන්තියෙහි විධිවිධාන වලට අනුවය. එමගින් සුරක්‍ෂිත විශේෂයන් ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කර ඇති (මෙම වගන්තියේ VIII උපලේඛනය තුළ ඇතුළත් කර තිබෙයි) කිසිදු ශාකයක් ඉවත් කිරීම, ගැලවීම, විනාශකිරීම හෝ හානියක් හෝ තුවාල කිරීමක් සිදු කිරීම මෙන්ම අලෙවි කිරීම හෝ කවර ශාකයක් හෝ ඉන් කොටසක් අලෙවි කිරීමට ඉදිරිපත් කිරීම දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදක් වෙයි. එහෙයින් සුරක්‍ෂිත ශාකයක් ලෙස නම් කර ඇති කවර ශාකයක් හෝ නිස්සාරක ඇතුළු කවර කොටසක් හෝ අපනයනය කිරීම කළ නොහැකි වන්නේ එවිට එම ශාකයට හානියක්, තුවාලයක් හෝ විනාශවීමක් සිදු වන බැවිනි.

ජේටන්ටි බලපත්‍රයක් ලද හැකි එකම ජීවී වර්ගය වන්නේ පරිජානමය ක්ෂුද්‍ර ජීවීන් පමණකි. මෙහිදී “පරිජානමය ක්ෂුද්‍ර ජීවීන්” යන්න අර්ථකථනය කළ යුත්තේ මෙම පනතෙහි 212 වන වගන්තියේ පරිජානමය යන වචනයට අර්ථ දක්වා ඇති ආකාරය අනුව යමිනි. ඒ අනුව “පරිජානමය ක්ෂුද්‍ර ජීවියෙකු යනු, ස්වභාවික වාතාවරණයක් තුළ විශේෂයකට සාමාන්‍යයෙන් අත්කරගත නොහැකි එහෙත් එහි ජානමය සංයුතියට මානව මැදිහත්වීමක් මගින් එක් කළ ගති ලක්ෂණයක් ප්‍රකාශ කරන ක්ෂුද්‍ර ජීවීන්ය.

සහ නිෂ්පාදන සඳහා බුද්ධිමය දේපළ අයිතීන් ලබා දීම සහ ලාභ බෙදා හදා ගැනීම ආදී අදාළ සියළු අංශ ආවරණය වන කොන්දේසි ඇතුළත් ද්‍රව්‍ය පැවරීමේ ගිවිසුමකට සියළු නීත්‍යානුකූල අපනයනය භාවිත කළ යුතුය. එහෙයින් සතුන් සහ ශාක අපනයනය නියාමනය සඳහා වන නීති, සියළු අපනයන නියාමනය සහ පාලනය කිරීම මගින් ජෛව-මංකොල්ලය වළක්වාලීම සඳහා ද වැදගත් කාර්යයභාරයක් ඉටු කරයි.

කවර හෝ වනජීවියෙකු හෝ උන්ගේ කොටස් හෝ සහ ශාක අපනයනය සත්ව-තුරුලතා සංරක්‍ෂණ ආඥා වගන්තියට අනුව වන ජීවී සංරක්‍ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවෙන් ලබා ගත් බලපත්‍රයක් රහිතව කිසිදු පුද්ගලයෙකුහට කවරම සතෙකු (ජීවී හෝ මළ) හෝ සතෙකුගේ කවර කොටසක් හෝ අපනයනය කළ නොහැකිය. එහි 40 (2) වගන්තියට අනුව එවැනි බලපත්‍රයක් නිකුත් කළ හැක්කේද කෞතුකාගාර සහ සත්ව උද්‍යාන සඳහා කෙරෙන සැපයුම් සහ වෙනත් සතුන් සමඟ හුවමාරු කිරීමද ඇතුළුව විද්‍යාත්මක දැනුම ප්‍රවර්ධන කටයුතු සඳහා පමණය.

එහි 40 (3) වගන්තියෙහි දක්වා ඇත්තේ 40 වන වගන්තියෙහි විධිවිධාන රේගු ආඥා පනතේ කොටසක් ලෙස විධිමත්

පනතෙහි 45 වන වගන්තිය මගින් කවර හෝ අපනයනය කිරීම තහනම් කරන හෝ පාලනය කිරීම හෝ ‘සඳහා නියාමන රෙගුලාසි පැනවීමේ බලය අමාත්‍යවරයා සතුය. මෙම වගන්තිය යටතේ නිකුත් කර ඇති නියාමන රෙගුලාසි කට්ටල දෙකක් මගින් සිනමෝමම් සහ සැලසියා යන ගණ දෙකට අයත් ශාක අපනයනය නියාමනය කර

ඇත. 2009 යෙහි අංක 22 දරන සංශෝධනය මගින් සැලසියා ගණයට අයත් සියළු ශාක විශේෂයන්ට සුරක්‍ෂිතතාව හිමිවන බැවින් පෙර සඳහන් කළ රෙගුලාසි දැන් බලපැවැත්වෙන්නේ සිනමෝමම් ගණයට අයත් ශාක සහ ශාක ද්‍රව්‍ය අපනයනයට පමණය.

කැලෑ ආඥාපනත තුළ එන නිෂ්පාදන අපනයනයේදී බලපාන රෙගුලාසි ඇතුළත්ය. “වන නිෂ්පාදන” නැතිනම් “කැලෑ නිෂ්පාදන” යන පදය තුළට ශාක සහ ඒවායේ කොටස් පමණක් නොව, ශාක නිස්සාරණ ද එයට ඇතුළත්ය. 2000-12-05 දින නිකුත් කළ අංක 1161/1 දරණ අතිවිශේෂ ගැසට් නිවේදනයෙහි පළ කර ඇති රෙගුලාසිවලට අනුව කවර හෝ වන නිෂ්පාදනයක් පිටරටට අපනයනය කිරීමේදී ඒ සඳහා වන සංරක්‍ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ බලපත්‍රයක් ලබා ගැනීම අනිවාර්යය. මෙම රෙගුලාසි මගින් දිරා යන පත්‍ර හා ප්‍රයෝජනවත් ක්ෂුද්‍ර ජීවීන් වෙන් කර ගැනීම සඳහා අපනයනය කරන මතුපිට පසද ආවරණය කර තිබේ.

නීතිවේදී ජගත් ගුණවර්ධන